

POSTANOWIENIE

12 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 12 marca 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa W. B.
przeciwko W. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
na skutek skargi kasacyjnej W. B.
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 21 lutego 2024 r., I ACa 857/23,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. nie obciąża powoda kosztami postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Pozwem skierowanym przeciwko W. spółka z o.o. w W. powód W. B. wniósł o zobowiązanie pozwanego do nabycia udziału wynoszącego 40,75% we własności wybudowanej przez powoda z jego środków finansowych sieci kanalizacyjnej w postaci kanalizacji sanitarnej wraz z zasilaniem energetycznym przepompowni dla osiedla domów jednorodzinnych zlokalizowanych na terenie działania strony pozwanej, posadowionych na nieruchomościach gruntowych przy ul. [...] w W., na wyszczególniony w treści pozwu działkach za wynagrodzeniem płatnym na rzecz powoda w wysokości 205.426,86 zł, w terminie 30 dni od uprawomocnienia się orzeczenia rozstrzygającego o żądaniu pozwu, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w płatności, liczonymi od dnia następnego po upływie 30 dni od

uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

W ocenie Sądu Okręgowego w Świdnicy kluczowy w sprawie termin przedawnienia zaczął biec w dacie 30 grudnia 2010 r., kiedy to wybudowana przez powoda sieć kanalizacji sanitarnej wraz z zasilaniem energetycznym przepompowni została przyłączona do sieci kanalizacyjnej pozwanego W. spółka z o.o. w W. Roszczenie powoda, w ocenie Sądu I instancji, należało traktować, jako związane z działalnością gospodarczą, gdyż ten podzielił nieruchomość, której był właścicielem i sprzedał wydzielone działki gruntu nabywcom, celem wybudowania domów jednorodzinnych, wybudował sieć kanalizacyjną dla tych działek budowlanych, uzyskując dochód z tej działalności. W konsekwencji termin przedawnienia roszczeń powoda wobec pozwanego zakończył się po upływie 3 lat, począwszy od 30 grudnia 2010 r. Jak zważył Sąd Okręgowy zarzut przedawnienia został podniesiony przez pozwanego skutecznie, co nie pozwoliło na uwzględnienie żądania W. B. zawartego w pozwie. Ostatecznie Sąd Okręgowy w Świdnicy wyrokiem z 26 stycznia 2023 r. oddalił powództwo.

Apelację od tego rozstrzygnięcia wniósł powód zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w Świdnicy z 26 stycznia 2023 r. w całości. W apelacji podniesiony został zarzut nierozpoznania istoty sprawy, jak również zarzuty naruszenia prawa procesowego (art. 98 § 1 k.p.c., art. 102 k.p.c.) oraz materialnego (art. 118 k.c., art. 5 k.c.), szczegółowo rozwinięte w uzasadnieniu apelacji. We wnioskach apelacji powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz zasądzenie od pozwanej Spółki zwrotu kosztów postępowania. W odpowiedzi na apelację strona pozwana wniosła o jej oddalenie w całości jako bezzasadnej.

W ocenie Sądu Odwoławczego apelacja powoda jako nieuzasadniona podlegała oddaleniu w całości. Na skutek rozpoznania podniesionych zarzutów apelacyjnych Sąd Odwoławczy uznał, iż brak w sprawie doniosłych podstaw dla wydania w sprawie orzeczenia kasatoryjnego z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy, podobnie jak i brak było podstaw dla uchylenia wyroku z przyczyn

nieważnościowych. Sąd Apelacyjny stwierdził również, że brak było podstaw dla zmiany zaskarżonego orzeczenia i uwzględnienia żądania zgłoszonego pozwem. Zasadniczo Sąd II instancji uznał, że - wbrew temu co sugerował powód - w realiach sprawy istniały uzasadnione podstawy dla uznania go za przedsiębiorcę, a roszczenie podnoszone w pozwie było związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Nadto Sąd II instancji przyjął, że dokonany przez powoda podział jednego z gruntów na działki budowlane i dalsza sprzedaż tych działek budowlanych powinna być uznana za przejaw prowadzenia przez powoda działalności gospodarczej. Biorąc wszystkie doniosłe okoliczności sprawy pod rozwagę (wydzielenie i sprzedaż - na przestrzeni 2008-2009 - 32 działek, których wartość wahała się od 40 000 zł do 120 000 zł) Sąd Apelacyjny uznał, że działalność powoda polegająca na podziale gruntu na mniejsze działki, ich uzbrojenie oraz dalsza sprzedaż tych działek miała charakter zorganizowany i ciągły oraz była prowadzona w celach zarobkowych, a nie jak utrzymywał powód celem poprawy sytuacji budżetu domowego i dofinansowania działalności rolniczej. W tej sytuacji podniesiony przez pozwaną zarzut przedawnienia, w ocenie Sądu II instancji, uznać należało za uzasadniony. Sąd Apelacyjny w efekcie uznał, że apelacja powoda była pozbawiona podstaw i jako taka podlegała oddaleniu, co Sąd Apelacyjny we Wrocławiu uczynił wyrokiem z 21 lutego 2024 r.

Powód skargą kasacyjną zaskarżył powyższy wyrok w całości. Skargę kasacyjną oparł na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego, tj.: art. 118 k.c. przez uznanie, iż doszło do przedawnienia roszczenia z upływem 3 lat w związku z prowadzeniem przez powoda działalności gospodarczej; art. 5 k.c. przez nieuwzględnienie twierdzenia powoda, iż zarzut przedawnienia roszczenia w okolicznościach sprawy jest sprzeczny z zasadami współżycia społecznego oraz na podstawie naruszenia przepisów postępowania, tj.: art. 386 § 4 k.p.c. poprzez nierozpoznanie istoty sprawy; art. 367 § 1 k.p.c. oraz art. 98 § 1 k.p.c. i art. 102 k.p.c.

Skarżący wniósł o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na to, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), które sformułował w postaci trzech zapytań: 1) czy i w jakich okolicznościach osoba prowadząca gospodarstwo rolne (rolnik) może być uznana za osobę prowadzącą działalność gospodarczą (przedsiębiorcę) do której stosuje się przepisy art. 118 k.c. dotyczące przedawnienia roszczeń; 2) czy i w jakich okolicznościach dokonanie przez taką osobę opisaną w pkt 1) czynności podziału gruntu na działki budowlane i dalsza ich sprzedaż powinna być uznana za przejaw prowadzenia działalności gospodarczej – tytułem uzasadnienia skarżący zaprezentował wywód prawny, mający wykazać, że nigdy nie posiadał statusu przedsiębiorcy; 3) czy w realiach niniejszej sprawy sąd apelacyjny był uprawniony do rozpoznania apelacji w składzie jednoosobowym, czy też winien to uczynić w składzie trzyosobowym - tytułem uzasadnienia skarżący przedstawił rozważania prawne odnośnie do kwestii ograniczania kolegiałności orzekania w sądach drugiej instancji.

We wnioskach skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu I instancji w całości i zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego

W odpowiedzi na skargę strona pozwana wniosła o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania; o oddalenia skargi w przypadku jej przyjęcia do rozpoznania; o zasądzenie od powoda na rzecz strony pozwanej całości kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Kolegialność składu orzekającego, będąca ugruntowaną zasadą w postępowaniach odwoławczych, zapewnia wyższy standard kontroli odwoławczej, pozwala bowiem na kształtowanie się decyzji w drodze dyskursu i ścierania stanowisk, umacnia bezstronność, niezależność i niezawisłość orzekania oraz zwiększa legitymację rozstrzygnięcia sądu w odbiorze społecznym, a tym samym jest pożądana z punktu widzenia właściwej ochrony praw stron i uczestników postępowania (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 1 lipca 2021 r., III CZP 36/20, OSNC 2021, nr 11, poz. 74 i powołane tam judykaty). W związku z pandemią COVID - 19 ustawą z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID - 19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: „ustawa covidowa”), w wersji obowiązującej od dnia 3 lipca 2021 r. (por. art. 4 ustawy z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1090), postanowiono, że w czasie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania tego z nich, który obowiązywał jako ostatni, w sprawach rozpoznawanych według przepisów k.p.c. w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego, z wyjątkiem spraw rozpoznawanych w składzie jednego sędziego i dwóch ławników; prezes sądu mógł zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeśli uznał to za wskazane ze względu na szczególną zawartość sprawy lub precedensowy jej charakter (zob. art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4, uchylony art. 28 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1860). Na gruncie tych przepisów w judykaturze Sądu Najwyższego wypowiedziano pogląd, że odstępstwo od zasady kolegialności składu sądu odwoławczego nie jest równoznaczne z oczywistym naruszeniem art. 45 ust. 1 Konstytucji RP (zob. uzasadnienie postanowienia z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22). Ostatecznie w związku z licznymi rozbieżnościami w orzecznictwie, Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 26 kwietnia 2023 r. - zasada prawna - III PZP 6/22, wyjaśnił, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego

sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.), przy czym zastrzegł, że przyjęta w tej uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia.

Powołaną ustawą z 7 lipca 2023 r., o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r., poz. 1860), znowelizowano m.in. art. 367 k.p.c. dotyczący składów sądów drugiej instancji, rozpoznających apelację; w tym zakresie ustawa ta weszła w życie 28 września 2023 r. (art. 1 pkt 16 w zw. z art. 40 i art. 32 ust. 1 tej ustawy).

Zważywszy na datę wydania zaskarżonego wyroku (21 lutego 2024 r. k. 381) i wartość przedmiotu zaskarżenia apelacją (205 427 zł, k. 333), w kontekście majątkowego charakteru sprawy, sprawa w drugiej instancji podlegała rozpoznaniu w składzie jednoosobowym (art. 367¹ § 1 k.p.c.).

2. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego

w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Przedstawione przez skarżącego zagadnienia prawne nie spełniają powyższych wymogów, gdyż zostały sformułowane obok istotnych elementów stanu faktycznego niniejszej sprawy, szczegółowo ocenionych przez Sąd drugiej instancji. W szczególności chodzi o ilość i cel wydzielenia działek z nieruchomości gruntowej, wartość tych działek i czasookres ich sprzedaży.

3. Ubocznie tylko trzeba zwrócić uwagę, iż podstawowymi cechami działalności gospodarczej są: profesjonalny charakter, powtarzalność podejmowanych działań, uczestnictwo w obrocie gospodarczym, podporządkowanie regułom gospodarki rynkowej, m. in. działanie w celu osiągnięcia zysku, chociaż działania bez zamiaru osiągnięcia zysków nie pozbawia automatycznie prowadzonej działalności charakteru działalności gospodarczej, gdy pozostają one w normalnym, funkcjonalnym związku z tą działalnością, w szczególności podejmowane są w celu realizacji zadań związanych z przedmiotem działalności tego podmiotu.

Cechą działalności zarobkowej jest nastawienie podmiotu takiej działalności na zysk, czyli osiągnięcie korzyści majątkowej, niezależnie od tego, czy taka korzyść zostanie faktycznie osiągnięta. Z kolei działalność zawodowa to działalność wychodząca poza sferę prywatną podmiotu ją wykonującego, czyli działalność, w

ramach której podejmowane czynności są oferowane podmiotom trzecim. Nie jest wymagane, by ta działalność była nastawiona na osiągnięcie zysku. W wyroku z dnia 29 listopada 2013 r., I CSK 756/12, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że o statusie przedsiębiorcy w rozumieniu art. 2 u.z.n.k. decyduje faktyczne uczestniczenie w obrocie gospodarczym i może polegać na różnych działaniach, które mogą wpływać na bieżące albo przyszłe wyniki przedsiębiorców lub interesy klientów, a ponadto tego rodzaju działalność nie musi mieć charakteru zarobkowego i wystarczy, aby spełniała przesłankę zawodowości, to jest miała charakter stały, ciągły i organizacyjny.

Według art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (dalej: „pr. przed”) działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły; przed wejściem w życie tej ustawy działalność gospodarcza była definiowana przez art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (jedn. tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 2168; ustawa ta obowiązywała w czasie przedmiotowej działalności inwestycyjnej powoda), jako zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa. Ponadto obecnie obowiązująca ustawa - Prawo przedsiębiorców do uznania danej działalności za działalność gospodarczą wymaga uzyskiwania przez przedsiębiorcę przychodu o określonej wysokości, w przeciwnym razie działalność taka nie ma charakteru działalności gospodarczej w rozumieniu tej ustawy i nie musi być ewidencjonowana (art. 5 ust. 1), jakkolwiek osoba fizyczna prowadząca działalność, z której nie uzyskuje wymaganego ustawą przychodu może złożyć wniosek o wpis do CEIDG i z dniem wskazanym we wniosku taka działalność staje się działalnością gospodarczą w rozumieniu tej ustawy (art. 5 ust. 2). Szersze w stosunku do pr. przed. rozumienie działalności gospodarczej statuuje art. 3 pkt 9 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jedn. tekst: Dz. U. z 2022 r., poz. 2651).

Za przedsiębiorców uznaje się osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym odrębne ustawy przyznają zdolność prawną, wykonujące działalność gospodarczą (zob. np. art. 43¹ k.c.).

Oczywiście do wykonywania określonej działalności i uczestniczenia w obrocie gospodarczym odpowiednie przepisy prawa mogą przewidywać szczególne kwalifikacje zawodowe (np. w odniesieniu do rzeczoznawców majątkowych). Natomiast zarejestrowanie przez osobę fizyczną działalności gospodarczej, w ramach określonych rejestrów publicznych, jest czynnością o charakterze przede wszystkim administracyjnym, a w konsekwencji nie ma decydującego znaczenia dla oceny, czy dany podmiot prowadzi taką działalność z punktu widzenia przepisów prawa cywilnego, zwłaszcza, że te przepisy (prawa cywilnego) nie przewidują takiego wymogu jako jednej z kumulatywnych i normatywnych przesłanek.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. uznając, że przyczyny, które zadecydowały o takiej podstawie prawnej rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego były miarodajne także na etapie postępowania kasacyjnego.

[PG]

[a.ł.]